

NEW YORK TIMES BESTSELLER

nezabudnuteľné
stretnutia v posledných
chvÍľach života

Na rozhraní

Hadley Vlahosová

TATRAN

Na rozhraní

Hadley Vlahosová

TATRAN

Z anglického originálu Hadley Vlahos, RN: The In-Between,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Ballantine Books, an imprint of Random
House, a division of Penguin Random House, New York 2023,
preložila Jarmila Cihová.
Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2024 ako 5474. publikácia.
Vydanie I.

Knižnú väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.
Zodpovedná redaktorka Adriana Oravcová
Jazykové redaktorky Beáta Beláková, Ivana Fábryová
Technický redaktor Peter Zentko
Sadzba AldoDesign, Bratislava
Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

All rights reserved.

Copyright © 2023 by Hadley Vlahos, RN
Translation © Jarmila Cihová 2024
Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2024

ISBN 978-80-222-1534-3

Môjmu manželovi

Celý život som počúvala,
že moje sny sú príliš odvážne.
Potom som stretla teba a ty si mi povedal,
aby som snívala ešte odvážnejšie.

Úvod

||² UDÍ ČASTO PREKVAPÍ, KEĎ SA DOZVEDIA, ŽE PRACUJEM ako sestra v hospici. Pýtajú sa ma, ako môžem deň čo deň vykonávať takú náročnú a smutnú prácu. Je pravda, že pri tomto type povolania sa vyskytujú ťažké a niekedy traumatické chvíle, no oveľa viac je tých krásnych. Momenty úžasu, ktoré vás donútia zastaviť sa a rozmýšľať, čo to všetko znamená. Momenty hlbokej lásky a múdrosti, ktorá prichádza, len keď pochopíte, že sa blíži koniec. A hoci mnohí ľudia nechápu, ako si niekto môže zvoliť takéto povolanie, ja sa pokladám za šťastnú, že pracujem v hospici.

Hospicová starostlivosť sa odporúča ľuďom vtedy, keď sa z medicínskeho hľadiska blíži koniec ich života a oni sa rozhodnú, že nechcú zostať v nemocničnej starostlivosti, ale stravia posledné dni, týždne či mesiace v pohodlí domova obklopení svojimi najbližšími. Mojou úlohou ako hospicovej sestry je sprevádzať pacienta a jeho blízkych týmto procesom a podľa možností udržiavať pacienta v pohode a bez bolesti. Hospicová starostlivosť môže trvať až šesť mesiacov a za ten čas mám možnosť spoznať pacientov, ich osudy, ich blízkych a dokonca aj domácich miláčikov.

Príbehy v tejto knihe, o ktoré sa chcem s vami podeliť, hovoria o tom, aké nevysvetliteľné, mocné a dojímavé môžu byť chvíle pri prechode z tohto života do toho, čo čaká umierajúcich po smrti (a verím, že ich *niečo* čaká). Rozhodla som sa ich napísať, pretože o smrti a procese umierania panuje veľa chybných predstáv. Rozumiem tomu. A určite nepoznám všetky odpovede, aj keď som videla smrť toľkokrát, že už som získala všeobecnú predstavu o tom, čo možno očakávať.

O hospici a smrti sa zväčša veľa nehovorí, ale viem, že ľudí to zaujíma, pretože dostávam veľa otázok. Niektorých vedie všeobecná zvedavosť, kým iní majú osobitný dôvod, zvyčajne ním je to, že ich blízky je v hospici, alebo sa na to pripravuje, či v hospici bol. A možno sa oni sami chystajú ísť do hospica.

Jedna z otázok, ktoré dostávam najčastejšie, je, prečo som sa vôbec stala hospicovou sestrou. Je to prirodzená otázka, najmä vzhľadom na môj mladý vek – počas písania tejto knihy som oslávila tridsiatku, no keď som začínala v tomto odbore, mala som dvadsaťštyri rokov a bola som podstatne mladšia ako všetci ostatní, s ktorými som pracovala. A ešte vždy som. Moja cesta k tomuto povolaniu nebola priamočiara. V detstve som snívala, že budem spisovateľkou a práca v zdravotníctve mi v čase, keď som nastúpila na vysokú školu, ani len neprišla na um. No pri pohľade späť vidím rad udalostí, ktoré ma na túto prácu pripravili.

Téma smrti je pre mnohých ľudí tabu alebo im naháňa strach, no v mojej rodine to bolo iné. Mamini rodičia boli licencovaní balzamovači a riaditelia pohrebnej služby a mama vyrástla v blízkosti pohrebných ústavov a márníc. Ak ste videli film *Moja prvá láska*, viete, o čom hovorím. Nebolo pre ňu nič zvláštne písať si domáce úlohy, zatiaľ čo kúsok od nej balzamovali telá.

Vzhľadom na rodinný podnik smrť doslova patrila k môjmu životu a nebolo nič zvláštne na tom, že umieranie a súvisiace témy boli súčasťou našich rozhovorov pri večeri. Vyrastala som

s vedomím, že smrť je niečo prirodzené, a vnímala som ju ako niečo normálne.

V detstve ma vychovávali na základe pevného presvedčenia, čo sa stane, keď zomrieme. Až do môjho desiateho roku som navštevovala súkromnú episkopálnu školu v Baton Rouge v Louisiane, potom sa moja rodina presťahovala do Destinu na Floride a aj tam sme chodili do episkopálneho kostola. Každú stredu ráno sa naša trieda zišla vo veľkej katedrále v kampuse a všetko, čo sme sa učili, súviselo s Bibliou. Dokonca aj na hodine hudobnej náuky sme spievali iba náboženské piesne.

Aj náš rodinný život bol pevne spojený so životom cirkvi. Každú nedeľu ráno sme chodili do kostola a zúčastňovali sme sa aj na všetkých cirkevných stretnutiach a akciách.

Verila som každému slovu, ktoré som tam počula. Verila som v nebo, verila som v peklo, verila som Desatoru a všetkému ostatnému, čo ma učili. Nekládla som otázky, jednoducho som verila a nad ničím sa nezamýšľala.

Keď som mala pätnásť rokov, svet, aký som poznala, sa zrútil.

Bol typický piatkový večer na strednej škole a ako väčšinu piatkových večerov som stála na tribúne a sledovala futbalový zápas. Pehavé líca som mala sfarbené vzrušením, nielen mejkapom, držala som za ruku svoju najlepšiu priateľku Hannah a vykrikovala som do taktu bubnov kapely, ktorá hrala bojovú pieseň našej školy. Videla som, ako sa vo vzduchu vznáša lopta a padá do rúk môjho priateľa Taylora, čo nás podnietilo k ešte hlasnejšiemu povzbudzovaniu.

Vtom sa v zlomku sekundy na Taylora vrhli dvaja hráči zo súperiaceho tímu, pritlačili ho na trávnik a prerušili zápas. Sledovala som, ako sa Taylor snaží vstať, a keď sa mu to napokon podarilo, zdalo sa, že sa spamätal a zamieril k postrannej čiare.

„Bojím sa, že sa mu niečo stalo.“ Hannah mi silnejšie stisla ruku.

„Čože? Nie, je v poriadku!“

O chvíľu sa k postrannej čiare prirútila sanitka a zmätene som sa dívala, ako odváža Taylora.

„Hadley, niečo je zle,“ zopakovala Hannah.

„Určite si len niečo zlomil. Aspoň mu napíšeme na sadru niečo vtipné.“

Hannah prikývla a vrátili sme sa k sledovaniu zápasu.

Neskôr v ten večer som s ňou šla domov, aby som u nich prespala. Zostali sme dlho hore, chichotali sme sa, maľovali si nechty a na tvár sme si naniesli masku. V istej chvíli do dverí strčila hlavu priateľkina mama a prísne nám nariadila: „A teraz do postele.“ Hannah prevrátila oči, no poslúchli sme.

Na druhý deň ráno sme sa zobudili, natiahli si šortky a tričká a zamierili k škole, ešte vždy rozospaté, keďže sme šli spať tak neskoro. Keď sme dorazili na parkovisko pri kostole, všimla som si, že všetci plačú. Zastala som a nechápavo pozerala na kamarátov.

„Zomrel,“ povedala moja priateľka Ashley s očami plnými sĺz.

„Kto zomrel?“ ešte stále som nič nechápala. Predpokladala som, že niekomu zomrela stará mama alebo starý otec.

„Taylor Haugen,“ vytisla zo seba jeho meno.

„Nezomrel,“ odsekla som. „Je v poriadku. Včera som ho videla. Poslala som mu esemesku.“

Zvrtla som sa, odstúpila som nabok a zavolala Taylorovi, aby som im dokázala, že naleteli na hlúpy vtip. Telefón vyzváňal a vyzváňal, až sa napokon ozvala hlasová schránka. Zavolala som Taylorovmu najlepšiemu priateľovi Chaseovi, vedela som, že mi všetko objasní. Len čo zdvihol, vyhrkla som: „Každý tu hovorí, že Taylor zomrel. Prosím, povedz mi, čo sa naozaj stalo. Viem, že nezomrel.“

Chaseov hlas znel akosi nevýrazne. „Zomrel. Včera večer.“

Neskôr som sa dozvedela, že keď Taylora udreli hráči súperiaceho tímu, praskla mu pečeň. Možno vyzeral okej, keď vstal a odkráčal k postrannej čiare, no v skutočnosti bol na tom veľmi zle. Nechápala som, prečo ho lekári nezachránili, keď ho

neskôr večer urgentne operovali. Nie je práve to úlohou lekárov? *Zachraňovať* ľudí? A najmä mladých, silných, zdravých ľudí, ako bol Taylor?

Dlho som mala pocit, že to nemôže byť pravda. Isteže, viem, že sa takéto veci dejú, ale stáva sa to *iným* ľuďom, nie mojím priateľom. Zakaždým, keď som si uvedomila, že Taylor nežije – keď ma neodprevadil na piatu hodinu, neobjavil sa, keď sme šli so skupinou priateľov do kina, alebo mi neposlal esemesku, bolo to ako zlý sen, nepochopiteľné a šokujúce.*

Keď som prekonala počítačový šok z Taylorovej smrti, niečo sa vo mne zmenilo. Pravdaže, uvedomovala som si existenciu smrti, no v mojom chápaní to bolo niečo, čo sa dialo na konci života – nie na jeho začiatku. A nie takto. Celý ďalší rok som sa na všetkých hnevala – na priateľov, ktorí žili ďalej, akoby sa nič nestalo, na hráčov amerického futbalu, ktorí udreli Taylora, a najmä na kňaza, ktorý kázal o milujúcom Bohu. Vedela som, že mnohí ľudia nachádzajú v čase straty útechu vo viere, no ja som nemohla. Mala som priveľa otázok. Stratila som tú bezvýhradnú vieru, ktorá formovala moje rané detstvo. Teraz som chcela odpovede, a tak som sa pýtala každého, kto bol ochotný počúvať, prečo Boh dopúšťa, aby na zemi žili pedofili a vrahovia, ale môjho priateľa s dobrým srdcom si vzal k sebe skôr, ako mohol uskutočniť svoje sny. Ľudia v cirkvi sa ma usilovali upokojiť slovami, že Taylor je teraz na lepšom mieste. Prevracala som oči a mama ma štipala do ramena a šepkala, aby som bola „zdvorilá“.

V to leto, keď som skončila strednú školu, som sa presťahovala do Tallahassee, tri hodiny cesty z domu, a začala som študovať na Floridskej štátnej univerzite. Vstúpila som do sesterstva,

* Taylorovi rodičia založili neziskovú organizáciu v jeho mene. Nadácia Taylora Haugena vytvorila kampaň #Pledge to Protect a poskytuje chrániče pre hráčov amerického futbalu, ktoré ich chránia pred zraneniami brušnej dutiny. Viac sa môžete dozvedieť na taylorhaugen.org.

študentského dievčenského spolku, kde som na vlastnej koži zistila, čím si táto inštitúcia zaslúžila popredné miesto v rebríčku univerzít známych nadmerným užívaním alkoholu a drog (*a top party school*). Po Taylorovej smrti som naďalej chodila do kostola, napriek tomu, že moja viera bola otrasená, no počas vysokej školy som už do kostola nevkročila. Vyrastala som v prísnom náboženskom prostredí a zrazu som bola slobodná. Tu neplatili žiadne pravidlá a mohla som si robiť, čo som chcela. Po večeroch som väčšinou pila a usilovala sa nájsť zmysel života. Ukázalo sa, že prechod od maximálne štruktúrovaného programu k absolútnej slobode a zodpovednosti za vlastný život bol pre mňa ťažký. Cítila som sa priveľmi vinná, aby som zatelefonovala domov a priznala sa, čo robím, a tak som pri rozhovoroch s rodinou predstierala, že všetko je skvelé.

V prvom ročníku na univerzite som si ako väčšina dievčat našla chlapca. Boli sme mladí a ľahkovážni – v devätnástich, v lete pred druhým ročníkom, som otehotnela. V okamihu, ako som zistila, že môj tehotenský test je pozitívny, sa všetko zmenilo a všetky životné plány sa mi zrútili.

Mama podporovala moje rozhodnutie dieťa si nechať, ale okrem nej a priateľky Hannah, ktorá zostala v Destine a študovala na štátnej vysokej škole, som nemala nikoho, cítila som sa osamelá a vystrašená. Zatiaľ čo ostatní priatelia sa na jeseň vrátili do školy, ja som zostala v dome svojho detstva a hľadala som možnosti, ako uživiť seba a dieťa. Svet sa mi scvrkol. Ešte aj teraz, ako tridsaťročná, vyzerám mlado, a tak si asi viete predstaviť, ako sa na mňa ľudia dívali – na devätnásťročné tehotné dievča. Najjednoduchšie bolo nevychádzať vôbec z domu. Ľudia, ktorí nemali dôvod zaujímať sa hlbšie o moju situáciu, mali na ňu hrubý názorov, no žiadny z nich mi nepomáhal a neprispel k zmierneniu mojej úzkosti a obáv.

Z VYSOKOŠKOLSKEJ ŠTUDENTKY SA STALA budúca matka. Nemohla som sa vrátiť na univerzitu a môj plán stať sa spisovateľkou narazil na potrebu zarobiť na seba a dieťa. Musela som rýchlo vymyslieť nový plán. Môj život sa začal uberať po celkom inej dráhe, ako som zamýšľala. Urobila som si prieskum a zistila som, že najefektívnejší spôsob, ako uživiť seba a dieťa, je stať sa ošetrovateľkou. Vyžadovalo si to iba dva roky štúdia a poskytlo by mi príjem približne päťdesiat tisíc ročne. Navyše som mohla študovať na miestnej štátnej vysokej škole. Tehotná a zmietaná neistotou som strávila leto a ďalší školský rok štúdiom predmetov požadovaných pre odbor ošetrovateľstva a na ďalšiu jeseň som začala svoj prvý semester.

Môj syn Brody sa narodil na Štedrý večer roku 2012. Tie prvé roky sa niesli v znamení tvrdej práce: snažila som sa sklbiť vychovávanie syna, štúdium ošetrovateľstva a zároveň som už začala pracovať. A hoci dni boli dlhé, náročné a intenzívne, sama sebe som dokázala, že zvládnem veci, o ktorých som predtým neverila, že ich dokážem. Promovala som v normálnom termíne spolu s ostatnými, získala som titul a absolvovala ročnú prax v miestnej nemocnici.

Po promócií som niekoľko mesiacov pracovala na pohotovosti a potom takmer rok v opatrovateľskom domove. Rada by som o sebe povedala, že som od samého začiatku bola skvelou, starostlivou zdravotnou sestrou, no nebola by to celkom pravda. Robila som, čo sa odo mňa požadovalo, a ponáhľala sa domov. Môj život sa začal meniť, až keď som začala pracovať v hospici.

Urobila som ten krok pred šiestimi rokmi a pri pohľade späť je mi jasné, že som sa dostala presne tam, kam som mala, a urobila som presne to, čo bolo treba.

Pravdaže, na tej ceste bolo veľa zákrut a zvrátov a veľa príbehov, ktoré ma dovedli z miesta, kde som začala, na miesto, kde som teraz.

Teším sa, že sa môžem s vami o tieto príbehy podeliť. Keď som

ÚVOD

začala pracovať v hospici, ešte vždy som bola v štádiu hľadania. Nevedela som, či verím vo vyššiu moc, v niečo, čo ma presahuje. A hoci ani teraz nepoznám všetky odpovede, jedno môžem vyhlásiť s istotou, a to, že niektoré veci sa vzpierajú vysvetleniam medicíny a že medzi tým, čo je tu, a tým, čo príde, je niečo veľmi mocné a pokojné.

Videla som to na vlastné oči, znovu a znovu.

NA ROZHRANÍ

PRVÁ
KAPITOLA

Glenda

S VLASMI EŠTE VŽDY MOKRÝMI ZO SPRCHY SOM STÁLA PRED televízorom a roztržito pozerala správy, v ruke hrnček s nápisom Najlepšia sestra. Chlipkala som kávu, keď vtom ma niekto poťahal za uniformu. Keď som pozrela dolu, videla som, ako Brody upiera na mňa veľké modré oči.

„Prosím si džús,“ potriasal prázdny detským hrnčekom s náustkom, ktorý zvieral ešte vždy buclatými rúčkami trojročného dieťaťa. S úsmevom som ho zdvihla, oprela si ho o bok a šla do kuchyne. Keď som mu dala džús, skontrolovala som čas na mobile. Aby som stihla prísť do práce do ôsmej, potrebovala som odísť najneskôr o 7.20. Teraz bolo 6.40, čo znamenalo, že mám práve toľko času, aby sme sa obaja prichystali a naraňajkovali.

Vo chvíli, keď som otvorila chladničku a chcela vybrať vajička, zazvonil telefón. Na displeji sa mihlo meno mojej vedúcej Kristin. Nikdy mi tak zavčasu nevolala. Bola som zvedavá, čo sa stalo.

„Prosím,“ ozvala som sa nervózne.

„Ahoj,“ pozdravila ma bodro, akoby si dala oveľa viac kávy než ja. „Potrebujem, aby si šla spolu so mnou k jednej pacientke. Adresu som ti poslala emailom. Je to odo mňa asi desať minút.“

Rýchlo som sa pozrela na adresu a prepadla som panike, lebo

som zistila, že je to vo veľmi peknej časti mesta, len zopár minút od krásnych pláží s bielym pieskom, ktorými je Destin povestný. Hoci som v Destine strávila časť detstva, teraz som bývala vo vedľajšom meste s príhodným menom Niceville, Pekné Mesto, v modrom domčeku, ktorý som nedávno kúpila pre nás s Brodym. Ako mladá slobodná matka som si nemohla dovoliť nič väčšie ani bližšie k pláži, no bola som veľmi hrdá, že sa mi podarilo kúpiť tento dom len pár mesiacov po nástupe do prvého zamestnania.

„Odo mňa je to najmenej tridsať minút a najprv musím odviezť syna do škôlky. Bude to okej?“ spýtala som sa opatrne, ustarostená, že sa jej to nebude pozdávať.

„Žiadny problém,“ odpovedala Kristin veselo a zložila.

Znervóznela som, lebo som si uvedomila, že si musím pohnúť. Vajíčka som vrátila do chladničky a rozhodla sa odísť bez raňajok. Vlhké vlasy som si skrútila do uzla a hodila na seba hornú časť uniformy. Keď som sa ubezpečila, že Brody má na sebe dostatočné množstvo vrstiev (pretože áno, aj na severnej Floride býva zima!), vykročila som do čerstvého chladného vzduchu a zamierila k škôlke.

Keď som s ním vkročila do triedy, Brodyho učiteľka takmer neodtrhla oči od telefónu. „Je mi ľúto, že vás tým zaťažujem,“ ozvala som sa nesmelou, „no nestihla som ráno dať Brodymu ješ. Mohli by ste sa, prosím, postarať, aby dostal raňajky?“

Učiteľka sa neunúvala s odpoveďou, iba zagúľala očami a oznámila do kuchyne, že raňajky bude potrebovať jedno dieťa navyše. Srdce mi zovrelo neriešiteľné napätie medzi pracovným životom a životom matky. Jednou z praktických výhod práce v hospici bolo, že väčšinou ste pracovali od ôsmej do piatej, čo mi umožňovalo mať pevný rozvrh pre Brodyho, no neplatilo to každý deň a dnes bol zjavne jeden z tých dní. Ešte nebolo ani sedem, a už som cítila, že v kategórii matka som zlyhala, no nemohla som si dovoliť stratiť zamestnanie. Novú pozíciu hospicovej sestry som

zastávala iba niekoľko týždňov a len som sa zaškoľovala, čo znamenalo, že som sledovala staršie a skúsenejšie sestry ako Kristin pri ich návštevách pacientov. Na prvom mieste bola pre mňa spokojnosť nadriadených.

Cestou k pacientkinmu domu som prechádzala popri domoch pri pláži, podobných tomu, v akom som vyrastala. Zabočila som doľava na Coral Cove a na príjazdovej ceste k plážovému bungalovu so zelenými okenicami, pred ktorým rástli palmy, som zbadala Kristinin sedan značky Hyundai. Dom nebol taký honosný, ako som sa obávala. Na verande sa vo vánku kolísali dve hojdačie kreslá a z okien prúdila teplá, príjemná žiara svetiel. Zhlboka som sa nadýchla.

Kristin ma čakala pred domom, tvár, ktorú si napriek skorej hodine stihla krásne nalíčiť, jej rámovali perfektne natočené svetlé vlasy. „Pripravená, zlatko?“ blysla na mňa dokonalým úsmevom. Usmiala som sa na ňu a prikývla, no so svojimi vlhkými vlasmi a nenalíčenou tvárou som sa cítila neisto.

Pravdupovediac, necítila som sa pripravená. Pravdaže, ako hospicová sestra som vedela, že sprevádzaniu pacienta pri zomieraní sa nevyhnem, no zatiaľ som tomu nemusela čeliť. Mala som predtuchu, že s touto pacientkou to bude iné.

Ako sme stúpali po betónových schodoch, vyčerpaná, asi štyridsaťročná žena s ryšavými vlasmi otvorila dvere skôr, ako sme stihli zaklopať. Vyzerala, akoby sa práve vyhrabala z postele, no pritom ani nezažmurila oka.

„Nech sa páči, poďte dnu,“ mávala na nás, aby sme vošli. Z kuchyne sa šírila vôňa prekvapkávanej kávy a pribehol k nám čajový pudlík, ktorý prestal štekať, aby mi oňuchal novučičké tenisky, dar od matky na oslavu nového zamestnania.

„Takže sa rozpráva so svojimi mŕtvymi príbuznými?“ spýtala sa Kristin Marie, dcéry našej pacientky, ktorá sa usilovala zahnať psa do pracovne pri kuchyni. Zdvihla som obočie, keď som to počula, moje podozrenie sa potvrdilo. Takže nebude to ďalšia

„normálna“ návšteva. Napriek tomu, aký názor ste si utvorili na základe filmov a televízie, hospicová sestra sa väčšinu dňa presúva z domu jedného pacienta do domu druhého pacienta, kde strávi tridsať minút až hodinu kontrolovaním jeho stavu a pomáha opatrovateľovi alebo členovi rodiny s čímkoľvek, čo je potrebné urobiť, aby sa chorý cítil v pohodlí. Maria zjavne potrebovala pomoc, ibaže nie v tom, aby sme preverili, či má jej mama správne lieky, či sú symptómy jej choroby pod kontrolou alebo pri bežnom ošetrovaní rán.

„Aj tak sa to dá povedať,“ Maria si z kuchynskej skrinky vzala kávový hrnček. „Podľa mňa sa však pominula na rozume. Najčastejšie sa rozpráva so sestrou, ktorá zomrela ešte pred mojím narodením. Prosím, zastavte to šialenstvo. Nemôžem spávať.“ Maria si dala veľký dúšok kávy, akoby chcela zdôrazniť, o čo jej ide. Kým pila, zhlboka som vtiahla vzduch, aby mi silná vôňa pomohla prebrať sa, lebo myseľ som mala úplne zmätenú.

„V jednom kuse sa rozpráva sama so sebou. Musíte jej dať nejaké lieky na spanie. Ak nie, zavolám záchranku.“

„Okej, ideme sa s Hadley na ňu pozrieť,“ povedala Kristin upokojujúcim hlasom.

Už ako sme kráčali cez halu, počula som slabý ženský hlas. Vošli sme do spálne, kde som si všimla posuvné sklené dvere vedúce na dvorček, masívny drevený bielizník s ladiacimi nočnými stolíkmi a vedľa bielizníka menší stolík, na ktorom sa dovysoka všíli knihy. Nad ním visel nádherný, bohato zdobený luster. Keď som zrakom prebehla celú miestnosť, oči mi spočinuli na pani Glende s nakrátko ostrihanými bielymi kučerami. Schuti sa smiala, aj keď v izbe nebolo počuť žiadny ďalší zvuk či osobu.

Neveriacky som ju pozorovala. Pani Glenda gestikulovala a usmievala sa nevedno na koho, akoby si nevedomovala, že sme s Kristin vošli.

„Nie, nie, nie!“ vykrikla. „To som nepovedala. Preháňaš!“ Miestnosťou sa niesla ozvena jej smiechu.

Kristin podišla k posteli a zľahka sa dotkla jej ruky. „Dobrý deň, pani Glenda! Som Kristin a toto je Hadley, jedna z našich novších sestier.“ Prikročila som k posteli a rozpačito som zakývala rukou.

„Vitajte!“ pozdravila nás pani Glenda. „Prosím, prepáčte mi, no už roky sme spolu nehovorili.“

„S kým ste nehovorili?“ spýtala sa Kristin.

„Och! Som strašne nezdvorilá,“ ospravedlňovala sa pani Glenda s výrazným južanským prízvukom. „S mojou sestrou. Potrebujete mi zmerať tlak, srdiečko?“

Kristin prikývla a vytiahla zo zdravotníckej tašky tlakomer. Stála som vedľa a nechápavo som sa prizerala – Glende akoby nedochádzalo, že nás práve „zoznámila“ s neviditeľnou mŕtvou sestrou. Pred tým, ako som sa stala hospicovou sestrou, som pracovala v nemocnici, kde by pani Glende nasadili antipsychotiká, skôr ako by dokončila vetu.

Keď Kristin zmerala životné funkcie a vyhlásila, že všetko je v najlepšom poriadku, išla zavolať Mariu. Na chvíľku som zostala s pani Glendou sama. Nevedela som, čo mám urobiť alebo povedať, a tak som sa jej pozrela do tváre, usmiala som sa a placho som sa pohrávala so zipsom na svojej zdravotníckej taške. Našťastie bola Kristin preč iba chvíľku a len čo sa s Mariou vrátila do izby, predostrela nám „stratégiu hry“.

„Viem, že ste unavená a robíte si starosti o mamičku,“ povedala Marii. Potom sa obrátila k pacientke: „Pani Glenda, chápem, že s niektorými ľuďmi ste sa dlho nezhovárali a chcete to dohnať, a tak – pokiaľ s tým obidve budete súhlasiť – začneme teraz s takzvanou nepretržitou starostlivosťou.“

Nepretržitú starostlivosť zavádzame až vtedy, keď opatrovateľ už nezvláda situáciu, sestra vtedy zostáva v domácnosti dvadsaťštyri hodín tak dlho, kým sa pacientove symptómy nezmiernia alebo už z iných dôvodov jej prítomnosť v dome nie je potrebná. Ešte nikdy som nebola v takejto situácii a tešila som sa, že

uvidím, ako sa takáto starostlivosť poskytuje, a naučím sa všetko o antipsychotickej liečbe, ktorú hospic poskytuje.

Keď Maria súhlasne prikývla, Kristin pokračovala: „Hadley zostane s vami po celý čas, prinajmenšom kým sa jej neskončí služba, potom ju vystrieda iná sestra. Budeme pokračovať v tomto cykle, až kým sa situácia pre všetkých nezlepší.“

Vytreštila som na Kristin oči a jemne pokrútila hlavou, aby som naznačila, že nie som pripravená sama rozhodovať o podávaní psychofarmák. Usmiala sa, aby ma upokojila, a nečujne dodala: „Vysvetlíme si to.“ Pokúšala som sa opäťovať jej úsmev, no zmocňovala sa ma panika. Nebola som pripravená! Prečo som si myslela, že hospic je pre mňa to pravé?

Keď Kristin zamierila k dverám a naznačila mi, aby som šla za ňou, snažila som sa správať čo najpokojnejšie. Vysvetlila som jej, že nemám žiadne skúsenosti s psychiatrickými liekmi pre hospicových pacientov.

Videla som, ako sa usiluje potlačiť úsmev. „Nerob si starosti! Pokiaľ sa niečo nezmení, nemusíš jej podávať žiadne lieky. Keby áno, tak zavolaš mne alebo doktorovi.“

Zmiatlo ma to a spýtala som sa, čo má na mysli. Musíme dať predsa pani Glende lieky! Zjavne má silné halucinácie.

„Nemá halucinácie,“ vysvetlila Kristin. „Je na prahu smrti a vidí svoju nebohú sestru. Tvojou úlohou je sedieť pri nej a starať sa o jej bezpečnosť, aby si jej dcéra mohla oddýchnuť.“

Prikývla som, akože rozumiem, ale vôbec ničomu som nerozumela.

Pred niekoľkými rokmi, keď som počas štúdia na zdravotníckej škole praxovala na pohotovosti v nemocnici, videla som ľudí zomierať, ale toto bolo niečo celkom iné. Aj keď som vedela, čo je hospicová starostlivosť, zdalo sa mi čudné, že sa vôbec nesnažíme zmierniť symptómy a že je tu tak ticho a pokojne. V podobných situáciách, ktoré som až dosiaľ zažívala v nemocnici, je smrť zvyčajne rýchla a traumatická. Je okolo nej veľa rozruchu a šiale-

ného chaosu, v miestnosti niekedy pobehuje až pätnásť ľudí, snažia sa resuscitovať, podávajú lieky, ventilujú a monitorujú pacientov pulz. Rodinní príslušníci nie sú v miestnosti – alebo, ak sú, rýchlo ich pošlú von – a až keď pacient umrie, zavolajú ich späť, aby sa s nevožtíkom rozlúčili. Keď je po všetkom, sestry sa vrátia na svoje stanovište a idú sa venovať ďalšiemu pacientovi.

Niežeby sa ma tieto úmrtia nedotýkali. Ale sestry, ktoré som od svojej praxe na pohotovostnom oddelení obdivovala najviac, dokázali prechádzať od jedného úmrtia k ďalšiemu, akoby o nič nešlo. Väčšina lekárov a sestier obdivovala tie, čo to vedeli. Chcela som sa podobať viac týmto sestrám, aby aj mňa obdivovali, no bolo ťažké odpútať sa od umierajúcej osoby.

Toto bolo niečo celkom iné – oveľa osobnejšie a dôvernejšie. Napokon, bola som v dome pani Glendy a jej dcéra sa zdržiavala vo vedľajšej izbe, kde konečne zaspala na gauči. Bolo tu ticho, takmer pokojne, okolo nevládol chaos, ktorý by ma odpútal, a nebrzdil ma ani žiadny časový rozvrh, na ktorý by som sa mala pripraviť.

O niekoľko minút bola Kristin preč a ja som... zostala.

Vrátila som sa do spálne pani Glendy, vzala som si jednu zo starožitných stoličiek od stola a spýtala som sa, či si môžem sadnúť k jej posteli. Pani Glenda prikývla, no oči neodtrhla od stropu. Po niekoľkých minútach ticha som vytiahla tablet a začala si čítať príručku pre zamestnancov hospicu, keďže som nevedela, čo iné by som mohla robiť.

Asi o dvadsať minút pani Glenda obrátila pozornosť na mňa. „Myslíte si, že som sa pomiatla?“ spýtala sa ma s úsmevom. Zjavne ju pobavila predstava, že si to môžem myslieť.

Zarazila som sa. „Nie, vôbec nie!“

„To nič,“ pokračovala. „Moja dcéra si myslí, že som sa zbláznila.“

Nevedela som, ako reagovať, a tak som mlčala. Pani Glenda sa pomkla v posteli a povedala: „Nie som šialená. Moja sestra stojí rovno vedľa vás.“

Inštinktívne som sa obrátila smerom, ktorý pani Glenda naznačila, no videla som iba nočný stolík. Prikývla som.

KEĎ PANI GLENDA ZASPALA a celý dom stíchol, uvedomila som si, že na toto ma škola nepripravila. Počas celých dvoch rokov štúdia na zdravotníckej škole sme mali jeden deň vyhradený buď na domácu ošetrovateľskú starostlivosť, alebo na hospicovú starostlivosť – dve úplne odlišné špecializácie – a ja som si vybrala domácu ošetrovateľskú starostlivosť. Pacienti v domácej starostlivosti sa liečia doma, no nie sú na prahu smrti, čo je, prirodzene, významný rozdiel medzi nimi a hospicovými pacientmi.

Začala som chápať, čo vlastne hospicová starostlivosť je, až vtedy, keď som pracovala ako vedúca zdravotníckeho úseku v zariadení opatrovateľskej služby. Zariadenie ponúkalo päťdňové pobyty pre hospicových pacientov, takzvaný respitný program, keď si ich opatrovatelia potrebovali oddýchnuť. Okrem rozdeľovania liekov som nemala za týchto pacientov žiadnu zodpovednosť, no všimla som si hospicové sestry, ktoré prišli, aby sa o nich starali. Mala som rada tieto sestry, zdalo sa mi, že sa venujú svojim pacientom inak ako ja, a veľmi sa mi to páčilo. Hospicové sestry sa nikdy nestarajú o viac ako dvanásť až osemnásť pacientov, majú čas sadnúť si k nim a tráviť s nimi čas – to je súčasť ich práce. V zariadení opatrovateľskej služby pripadá na každú sestru štyridsať pacientov a niekedy, keď som sa náhlila z jednej miestnosti do druhej a čas som mala len na rozdelenie liekov, som žartovala, že sa cítim ako dávkovač na cukríky PEZ. Občas som videla hospicové sestry, ako sedia pri posteli pacienta zahĺbené do rozhovoru – ktorý mi pripadal pokojný a harmonický, a pomyslela som si, aké pekné je sa s pacientmi tak zblížiť.

Zavše niektorá z hospicových sestier prišla za mnou, vysvetlila

mi situáciu s pacientom a potom mi predložila svoj plán. Zakaždým, keď som sa spýtala, či mám zavolať zodpovedného lekára, pokrútila odmietavo hlavou a zväčša dodala, že doktora už upozornila a všetko je pod kontrolou. Aj toto sa veľmi líšilo od iných typov ošetrovateľskej práce, keď sa všetci horúčkovo snažia prispieť k záchrane pacienta. Namiesto toho, aby aplikovali všemožné liečebné postupy a lieky, hospicové sestry sa pýtali pacientov, ako môžu zlepšiť kvalitu ich života v čase, ktorý im zostáva. Videla som, ako pacienti trávajú čas so svojimi rodinami namiesto toho, aby ich lekári posielali z jedného vyšetrenia na druhé. Sledovala som, ako sa hospicové sestry maximálne snažia zmierniť ich bolesť, ale to bolo všetko. Cítila som, že toto je správny spôsob, ako praktizovať medicínu.

Čím častejšie som pozorovala hospicové sestry, tým príťažlivejšia sa mi ich práca javila.

Rozhodla som sa sledovať pracovné ponuky, a keď sa občas, veľmi zriedkavo, objavil inzerát ponúkajúci voľné miesto v hospici, napísala som žiadosť, no neuspela som.

V tom čase pôsobili v mojej oblasti iba tri hospicové spoločnosti a každá zamestnávala len tri sestry. Navyše v inzerátoch, ktoré som našla, sa vyžadovala predchádzajúca prax z hospicu, čo trochu pripomínalo Hlavu XXII. Napokon som získala toto miesto len vďaka šťastnej zhode náhod.

Keď som pracovala v opatrovateľskom zariadení, raz niekto ticho zaklopal na dvere.

Zavolala som „Ďalej“ a nato vošla žena so znepokojeným výrazom na tvári. Vysvetlila mi, že je dcérou Tima, pacienta z izby 404, ktorý má rakovinu mozgu a rýchlo sa mu zhoršuje stav. Už pred hodinou mali prísť z hospica, aby ho prijali, no nik neprišiel ani sa s nimi inak nekontaktoval. Sľúbila som, že im zavolám, a usmiala som sa na ňu. Snažila som sa nedať najavo hnev, ktorý sa vo mne dvíhal. Bolo zjavné, že žena sa cíti zraniteľná a nechce sa sťažovať, no situácia, v ktorej sa ocitla, bola príšerná. Poznala

som pacientov, ktorí mali s touto spoločnosťou vynikajúce skúsenosti, no toto nebolo okej.

Len čo odišla, zdvihla som telefón a zavolała hospicovej spoločnosti. Po niekoľkých zazvoneniach sa mi ozvala žena, ktorá sa predstavila ako Kristin. Vysvetlila som jej situáciu a dodala, že sa pre Tima a jeho rodinu veľmi trápim. V ten deň som si dala priveľa kávy a noc predtým som nespala dobre, preto som sa vyjadrovala otvorenejšie ako zvyčajne. „Musí byť strašné rozhodnúť sa pre hospic, a keď máte navyše pocit, že im na vás vôbec nezáleží, je to ešte horšie. Nepochybujem, že existuje pádny dôvod, ale aj tak nie je správne, že s Timom sa zaobchádza týmto spôsobom.“

Kristin mi vysvetlila, že predchádzajúci víkend jedna zo sestier dala okamžitú výpoveď, preto bojujú s nedostatkom pracovných síl. „No prídem vybaviť prijatie osobne,“ pokračovala.

Vydýchla som si od úľavy. „Mrzí ma, že som bola taká ostrá,“ rozlúčila som sa s Kristin.

O hodinu neskôr Tima prijali do hospicovej starostlivosti. Keď sa jeho rodina objatím lúčila s Kristin – ktorá prišla, ako sľúbila –, vyzerali veľmi spokojne. Zachytila môj pohľad, keď si na chodbe kúsok odo mňa dezinfikovala ruky, a podišla ku mne.

„Vy ste Hadley?“ spýtala sa.

„Áno. Veľmi ma to všetko mrzí.“

„Je to naozaj v poriadku,“ ubezpečila ma Kristin. „Veľmi sa mi páči, ako vám záleží na vašich pacientoch.“ Na chvíľku sa odmlčala a pokračovala. „Ak sa mýlim, opravte ma, no nepodávali ste si u nás v minulosti žiadosť o zamestnanie?“

Poobzerala som sa, či žiadna z mojich kolegyň nie je nablízku. „Áno, asi pred polrokom. Ale miesto som nedostala.“

„Máte ešte vždy záujem?“

„Určite áno,“ snažila som sa, aby mi hlas nevyletel do výšky, ako sa mi to stáva, keď som rozrušená.

„Môžete prísť po práci na pracovný pohovor?“

„O piatej som u vás,“ prikývla som.